

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Марко О. (Київ) Концепція «п'ятої влади» у цифрову епоху	74
Барасій В. (Одеса) Трансформаційні процеси у медіа-просторі: вплив на політичну комунікацію.....	79
Воробйов В. (Одеса) Процес трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства	83
Махиня С. (Київ) Штучний інтелект у глобалізаційних політичних процесах: переваги та ризики	87
Капсамун О. (Одеса) Стратегічні ризики проксі-війн в сучасному геополітичному протиборстві	92
Кропивко В. (Одеса) Комунікативні технології: від «інженерії згоди» до інтерактивного формування громадської думки.....	95
Чігідін В. (Одеса) Демократичне політичне представництво в муніципальних інституціях: баланс інтересів	99
Шевчук А. (Житомир) Постправа як чинник виборчого процесу: на прикладі президентських виборів в США 2024 року	103
Насарая А. (Одеса) Публічне адміністрування цифровізації портової діяльності в Україні	108
Галета Я. (Одеса) Суверенні права держави у системі багаторівневого управління морською діяльністю	114
Криворученко М. (Одеса) Цифровізація морської галузі: тенденції у сфері підготовки та дипломування моряків	119
Барановська В. (Одеса) Екологізація морської та портової діяльності: провідні глобальні ініціативи та правовий базис.....	123
Сушко А., Виговська В. (Одеса) Особливості демократичного транзиту в молдові	128
Возненко Л. (Одеса) Впровадження європейських стандартів у модель місцевого самоврядування в Україні	134
Проноза І., Піскун К. (Одеса) Вплив кібервійни на процес євроінтеграції: аналіз глобальних кейсів.....	138

ІІІ СЕКЦІЯ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ, МЕХАНІЗМИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Rostetska S. (University of Nottingham (UK)) Vulnerability of migrants: from violence to modern slavery.....	142
Явір В. (Київ) Деколонізація в Україні: сучасний стан та перспективи	145
Кормич Л. (Одеса) Імідж влади як об'єкт в когнітивній війні.....	150
Голденштейн К. (Київ) Визначальні складові політики пам'яті	155

Деколонізація в Україні: сучасний стан та перспективи

Від успішності деколонізації, подолання наслідків колонізаційної залежності України від Росії залежить, чи переможе Україна у екзистенційній війні. Русифікованість та перебування України у російській колоніальній парадигмі (поширення російської мови, споживання російського контенту) дали підстави російському диктатору ілюзію швидкого захоплення України та позбавлення української нації державності. Все це вилилося у криваву багаторічну війну, в якій Україна захищається, щоб не бути знову колонізованою та поглиненою Росією. Остання за будь-яку ціну перешкоджає демократичному дистанціюванню України та інтеграції у Західний світ.

Україна, на відміну від країн Балтії, не квапилася з початком деколонізації після звільнення з Радянського Союзу. Україна прийняла «нульове громадянство» (надала його усім, незалежно від володіння мовою та національної належності), не провела люстрацію та дерусифікацію інформаційного, культурного, публічного просторів. Перебування у складі СРСР не позиціонувалося як радянська окупації території України доти, доки спроба авторитарного президента Росії відновити це наддержавне утворення та позбавити українську націю державності шляхом конвекційної війни, захоплення територій, безперервного терору - бомбардувань українських міст не спонукала українців до переосмислення своєї історії, політики пам'яті та визнання необхідності незворотного позбавлення від колоніального впливу.

Це переосмислення має відбуватися у рамках сприйняття України як постколоніальної держави, а Росії не лише як правонаступниці СРСР, а як колонізатора, метрополії та загарбника. Втім, М. Павлишин констатує «природне (антиколоніальне!) небажання переймати західні теорії та методи» (3, с. 73), притаманне українському суспільнознавству. Натомість

С. Євтушенко переконана, що «теорія постколоніалізму володіє всіма можливостями щодо подальшого розповсюдження на теренах пострадянського простору» (2, с. 102), позаяк з'являється все більше праць, які вписуються у постколоніальну парадигму навіть без оперування цією термінологією. Непривабливість постколоніальної теорії як методологічного інструменту переосмислення імперської спадщини в Україні вчена також пояснює багатовіковим спадком колоніалізму.

Фактично, Україна усвідомлено і цілеспрямовано розпочала деколонізацію у вигляді формування деколонізаційної політики та деколонізаційного законодавства після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. Після анексії Криму та Донбасу РФ у 2014 р. була проведена декомунізація без використання терміну та політики деколонізації.

Після повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну різко з'явився суспільно-політичний запит на деколонізацію, на очищення та відмежування від всього російського у культурно-мовному, інформаційному, символічно-історичному просторах. Демонтаж, канселінг радянської і російської спадщини, заміна її на національні українські символи та коди – ці суспільні прояви деколонізації швидко були імplementовані в українське законодавство. Як деколонізаційні слід розглядати ті нормативно-правові акти, що засуджують та протидіють Росії в реколонізації України (захоплення території в ході воєнної агресії). Це постанови Верховної Ради України: Про заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» (2022); Про Заяву Верховної Ради України «Про використання політичним режимом російської федерації ідеології рашизму, засудження засад і практик рашизму як тоталітарних і людиноненависницьких» (2023). Але найбільший інтерес з точки зору неймінгу, впровадження деколонізації та деколонізаційних практик слід вважати закони України: Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну

(2022); Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії (2023). Ці нормативно-правові акти вже передбачають формування цілеспрямованої політики деколонізації не лише як ліквідації спадщини, а як заборони реколонізаційної активності Росії: гібридної, воєнної, ідеологічної, мовної, культурної, політичної.

Перший закон пізніше, у 2024 р., був доповнений визначенням ідеології «русского міра» – як російської неоколоніальної доктрини, «в основу якої покладені шовіністичні, нацистські, расистські, ксенофобські, релігійні ідеї, образи і цілі, знищення України, геноцид Українського народу, невизнання суверенітету України та інших держав, яка має на меті насильницьке розширення російського наднаціонального імперського простору як способу реалізації особливого цивілізаційного права росіян на масові вбивства, державний тероризм, воєнне вторгнення до інших держав, окупацію територій..» (4). З цього визначення можна зробити висновок, що деколонізація в Україні має свою національну специфіку – зберегти державність та протидіяти повторній колонізації (реколонізації) України колишньою метрополією.

Другий закон має чимало прогалин, не містить визначення деколонізації – власне деколонізація згадується у назві і стосується лише топонімії. Але він виявився досить дієвим у практичній площині, позаяк передбачив порядок ліквідації символіки російської імперської політики у топонімах України. Законом визначається злочинною і засуджується російська імперська політика, забороняється її пропаганда у символіці та топонімії України, як у вже наявній, так і майбутній, зокрема назв, що глорифікують, увічнюють, пропагують або містять символіку російської імперської політики (5). Хоча цей найважливіший на сьогодні з точки зору проведення деколонізації в Україні нормативно-правовий акт не містить визначення деколонізації, але він дає чітке розуміння сучасної загрози повторної колонізації України. Зокрема у преамбулі зазначається, що метою збройної агресії РФ є «позбавлення Українського народу незалежності і суверенітету та повернення його до стану залежності, як

було за часів Російської імперії та Союзу Радянських Соціалістичних Республік» (5).

Російська імперська політика нарешті визначається законом як російська колоніальна політика. Для того, щоб боротися з безперервною колонізацією з боку Росії за допомогою послідовної політики деколонізації, необхідно мати чітке розуміння, чим була і є колонізація України, а вже потім працювати над політико-правовими механізмами протидії їй. Як справедливо зазначає О. Бажан, «процеси деколонізації мають стати надійним заслоном від «русского мира», пріоритетом гуманітарної безпеки, підґрунтям для повноцінного та різностороннього демократичного розвитку Української держави» (1, с. 110).

Таким чином спочатку правову базу отримав сплеск стихійної деколонізації у вигляді декомунізації, згодом - реакція на війну як очищення та відмежування від всього російського у вигляді деколонізації топонімії та протидія, заперечення легітимності спроб повторної колонізації (реколонізації) України. Адже деколонізація – це не лише боротьба з колоніальними маркерами та символами, це рефлексія українською нацією себе, своєї історії, державності та цивілізаційної суб'єктності, вільна від імперських кодів. Наразі правового забезпечення потребує деколонізаційна політика в Україні в найширшому розумінні, спрямована у тому числі на захист суверенітету, територіальної цілісності та ідентичності української нації.

Список використаних джерел:

1. Бажан, О. (2022). У чому полягає деколонізація в українському публічному просторі в умовах російсько-української війни? *Перелом: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками*. Київ: Інститут історії України НАН України, Кн. 1, 109-111.

2. Євтушенко, С. (2017). Постколоніальний дискурс на пострадянському просторі. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*, № 36, 99-103.

3. Павлишин, М. (2014). Постколоніалізм як метод і склад думки. *Постколоніалізм. Генерації. Культура*. Київ: Лауріус. 336 с.

4. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символики

воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну: Закон України. *Законодавство України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>

5. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії: Закон України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>

Людмила Кормич, доктор історичних наук, професор,
Голова ГО «Південно-Український центр гендерних проблем»

Імідж влади як об'єкт в когнітивній війні

Сучасна світова політика наочно демонструє, що гібридні війни, передусім, їх інформаційна складова, розпочинаються задовго до відкритої конфронтації та гарячої стадії війн. При цьому особливе місце займає саме розробка стратегії та вибір тактики щодо інститутів влади як уособлення сторони потиборства.

Для суб'єкта, на який спрямована агресія, надважливим стає збереження позитивного іміджу власної системи влади і управління, підтвердження її авторитету у суспільстві та легітимності рішень, що приймаються; формування позитивної реакції на дії влади, демонстрація спроможності влади швидко адаптуватись до нових викликів і загроз та знаходити способи протидіяти їм і долати негативні наслідки, краудсорсинговою тактикою розширювати підтримку влади та участь в реалізації її рішень. Також існує необхідність виявляти та розкривати реальні цілі і наміри протилежної сторони, що часто замасковані і приховані. Все це має розповсюджуватись не лише на власне суспільство, а й поширюватись на формування власного позитивного іміджу поза межами країни, формуючи середовище зовнішньої підтримки.

У суб'єкта, що ініціює агресивні дії, безумовно, абсолютно протилежна мета: дискредитація влади, обраної в якості жертви; підрив довіри до неї, як в контексті внутрішньосуспільному так і зовнішньополітичному; спотворення результатів її дій, максимальне перебільшення недоліків, здійснюваних нею управлінських кроків; використання помилок як підґрунтя для розколу між владою і суспільством. Все це має за мету формування негативного іміджу владних інституцій, необґрунтоване звинувачення в невідповідності дій влади інтересам суспільства і, як результат, активізацію настроїв та діяльності, спрямованих проти влади, появу вимог щодо її зміни тощо. Аналогічні тези,